

לרקיע. ואם כן, אי אפשר לפרש את דברי שמואל לענין רשות היחיד.

אלא, שמא תאמר, שכוונת שמואל היא ז-ב להשמיענו דאין אויר רשות הרבים למעלה מעשרה טפחים, אלא "מקום פטור" הוא. הרי אף כך אי אפשר לומר, כי מתניתין היא! משנה היא זו, ואין צריך שמואל להשמיענו זאת.

דתנן, הזורק ארבע אמות ברשות הרבים, ונח בפני הכותל באויר רשות הרבים, וכגון שזרק דבילה שמינה ונדבקה בו: אם נח למעלה מעשרה טפחים, הרי זה כזורק באויר, ופטור, שכל אויר למעלה מעשרה טפחים ברשות הרבים "מקום פטור" הוא.⁽¹⁾

ודברי רב ששת הם כי הא דאמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא! ⁽²⁰⁾ לא תיהוי במילי דשבתא למעלה מעשרה. כלומר, דיני שבת הם עד עשרה טפחים, ומפרש לה ואזיל.

והרי למאי הלכתא [לענין איזו רשות אמר כן שמואל], אם לא לענין כרמלית?

אילימא, דאין רשות היחיד למעלה מעשרה. הרי אי אפשר לומר כך, שהרי והאמר רב חסדא: נעץ קנה ברשות היחיד [ומן הסתם אין הקנה רחב ארבעה על ארבעה טפחים עד שיהא הוא עצמו רשות היחיד], וזרק חפץ מרשות הרבים אל רשות היחיד, ונח על גביו, אפילו אם גברה הקנה מאה אמה, הרי זה חייב,⁽²¹⁾ מפני שרשות היחיד עולה עד

בהגהות למאירי ציון 225 בשם ספר השלמה. ג. ראה בפני יהושע שתמה על ההוה אמינא בגמרא שלא לפרש כפירוש זה, כי הוא פירוש פשוט, ראה שם.

20. יש מפרשים: שנון וחרף. ויש מפרשים: בעל שינים ארוכות.

21. ואם תאמר: כיון שאין הקנה רחב ארבעה, אם כן אין כאן הנחה על גבי מקום ארבעה! ? בענין זה דנה הגמרא בעמוד ב, ומבואר שם, שרב חסדא באמת סובר שאין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה. ולעיל בתוספות ד ב ד"ה באלן, נחלקו בעלי התוספות, אם דוקא ברשות היחיד אין צריך שיהא הנחה על גבי מקום ארבעה לרב חסדא, או שמא אף ברשות הרבים.

1. ואף רשות היחיד — לחיבו משום מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד — אין נעשה שם למעלה מעשרה טפחים, כי אין רשות היחיד למעלה מעשרה טפחים מפני רשות הרבים, אלא

לדעת רב אשי, שהשיעור לעולם הוא גובה שלשה, אבל לדעת החולקים, באמת אינו אלא דין ברשות הרבים, אבל בכרמלית לא שייך מקום פטור כלל].

וראה עוד ברש"י בעמוד ב ד"ה כזורק בארץ, שביאר שם את הטעם שהזורק וטח בכותל שברשות הרבים למטה מעשרה הוי כזורק בארץ, "דאיר רשות הרבים משנח משהו הוי הנחה, ולא דמי לנח על דבר מסויים למטה מעשרה, דהוא חשיב למהי רשות חשוב לעצמו, או כרמלית או מקום פטור, ולא היא הנחה ברשות הרבים". ומבואר מלשוננו, כי משום שהוא רשות בפני עצמו, לכן מתבטל ממנו שם רשות הרבים, וכפי שנתבאר בדעתו.

והר"ן אחר שהביא דברי רש"י, כתב: ואחרים כתבו, שאפילו בדבר המסויים איכא לאוקמא, וכגון שאינו רחב ארבעה וקאי בכרמלית דהוי כרמלית, דנהי דאי קאי כהאי גוונא ברשות הרבים מקום פטור הוא, בכרמלית מצא מין את מינו וניעור, כדאמרינן בפירקא קמא דעירובין [ט א]. וראה עוד מה שהביא

ואקילו בה רבנן [הקילו חכמים] בכרמלית, הואיל ואין איסורה אלא מדרבנן, מקולי רשות היחיד, ומקולי רשות הרבים: (3)

מקולי רשות היחיד — דאי איכא מקום ארבעה על ארבעה טפחים, הוא דהויא כרמלית כמו רשות היחיד, שאין חייב המכניס לתוכה מרשות הרבים אלא כשהיא רחבה ארבעה על ארבעה טפחים. ואי לא, אם אין הכרמלית רחבה ארבעה, "מקום פטור" בעלמא הוא, וכמו שאמר רב דימי משמו של רבי יוחנן.

מקולי רשות הרבים — דעד עשרה טפחים

ואם נח למטה מעשרה טפחים, הרי זה כזורק בארץ, וחייב. (2)

הרי למדנו ממשנה זו, שהאוויר למעלה מעשרה טפחים ברשות הרבים "מקום פטור" הוא, ולא היה צריך שמואל להשיענו דין זה. ובהכרח, שלא לענין רשות הרבים אמר שמואל שאין רשויות שבת למעלה מעשרה טפחים.

אלא בהכרח, אכרמלית אמר שמואל "לא תיהוי במילי דשבתא למעלה מעשרה", ולהשיענו דאין כרמלית למעלה מעשרה טפחים. ולדין זה נתכוין רב ששת באומרו "ותופסת עד עשרה".

במחלוקת האמוראים בדיני מקום פטור שזכרה בעמוד א, ודברי רש"י כאן הם לפי ההלכה דקיימא לן כרב אשי.

ומכל מקום, יש מקום עיון בלשונו של רש"י שכתב "או כרמלית או מקום פטור", כי הרי החילוק בין כרמלית למקום פטור אינו מן התורה, וכל עיקר חילוקו הוא מדברי חכמים להחמיר בכרמלית מבמקום פטור, אבל כאן, שהנידון הוא לפטורו מן התורה על הנחה ברשות הרבים, אין שם "כרמלית" מוסיף כלום, ובין רחב ארבעה ובין אינו רחב ארבעה, פטורו הוא משום ש"מקום פטור" הוא מן התורה, אחרונים.

3. בכרמלית יש חומרות רשות היחיד, שאסור להכניס אליה מרשות הרבים. וחומרות רשות הרבים שאסור להוציא אליה מרשות היחיד, ולטלטל בה ארבע אמות. וחידוש הגמרא הוא, שהקילו מקולי רשות היחיד אף לענין חומרות רשות הרבים, והקילו מקולי רשות הרבים אף לענין חומרות רשות היחיד.

על גבי דבר המסויים הרחב ארבעה על ארבעה טפחים, רש"י.

2. כתב רש"י: כזורק בארץ: וחייב, דאוויר רשות הרבים משנח משהו, כלומר, משהגיע חפץ לאוויר רשות הרבים ואינו נע שם, וכגון בענייני שנדבק בפני הכותל, הוי הנחה. ולא דמי לנח על דבר המסויים למטה מעשרה טפחים מפני רשות הרבים שהוא פטור, דההוא כיון שדבר המסויים הוא, חשוב למיהווי על גביו רשות חשוב לעצמו, או כרמלית כשהוא רחב ארבעה טפחים, או מקום פטור כשאינו רחב ארבעה טפחים, וממילא לא הויא הנחה ברשות הרבים.

ומבואר מלשונו של רש"י, שבדבר המסויים, מה שאינו חייב משום הנחה ברשות הרבים כשהניח על גביו, אין זה משום שעל גביו לא שולט אויר רשות הרבים כי אין הרבים דורסים שם, אלא משום שהמקום המסויים רשות לעצמו הוא, לכן מתבטל ממנו דין רשות הרבים. וראה בזה בהערות בעמוד א, שכן מתבאר גם מדברי רש"י בעמוד א, ושם נתבאר, שענין זה תלוי

על גגו, כיון שהוא גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה על ארבעה טפחים, מותר לטלטל בכולו, כי רשות היחיד הוא, כמו גדר גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבעה. ואילו בתוכו, כיון שאינו גבוה עשרה טפחים, (5) אין מטלטלין בו אלא בתוך ארבע אמות, כי "כרמלית" הוא.

אמר אביי: ואם חקק בו בתוך הבית שהוא רחב הרבה, בור שיש בו ארבעה על ארבעה טפחים, והשלימו, בתוך אותו חקק, לגובה

הוא דהויא כרמלית, כמו ברשות הרבים שאינו תופס את אוירו לחייב את המוציא מרשות היחיד אליו, או המעביר בו ארבע אמות אלא עד עשרה טפחים. אבל למעלה מעשרה טפחים לא הויא כרמלית, וכמו שאמר רב ששת. (4)

גופא, אמר רב גידל, אמר רב חייא בר יוסף, אמר רב: בית שאין תוכו עשרה טפחים, וקריו [תקרתו] משלימו לעשרה טפחים:

מחיצתא, ומשום כך אין רשות היחיד שעל גביו עולה עד לרקיע.

ולפי זה נמצא דרשות היחיד קלה מכרמלית, דאילו רשות היחיד כשאיין לה מחיצות שיעלו עמה עד לרקיע אינה תופסת כלום, ואילו כרמלית תופסת עד עשרה טפחים, ואילו בגמרא מבואר בהיפוך. ועוד, דבאמת, כיון שהקילו חכמים מקולי רשות היחיד, היה לנו לומר שכרמלית אינה תופסת כלום, ואין איסור אלא להניח על גביה ממש!?

5. ברש"י לעיל בעמוד א ד"ה אלא בד' כתב את הטעם, משום "דכיון דלא גבוה המחיצה עשרה, הוי כרמלית". והיינו, משום שחלק המחיצה שממול לקירוי אינו נכלל במחיצה. והובאה שיטה זו ב"שער הציון" סימן שמ"ה אות סה בשם רש"י. אך ראה ברבינו חננאל שכתב: כיון דלא חזי לדירה, אין המחיצות מועילות, אלא כמו שאין שם מחיצות דמו. ובחידושי הר"ן כתב: אבל בתוכו אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות, משום דכיון דלא חזי לדירה, אין המחיצות מועילות, אלא הרי הוא כמי שאין שם מחיצות, וכיון דשוה קרקעו לרשות הרבים, חשבינן ליה כקרן זוית שמעכב את הרבים מליכנס לתוכו, ומיקרי כרמלית. והר"ן על

4. העירו אחרונים: מלשון הגמרא משמע, שזה הוא מקולי רשות הרבים ביחס לרשות היחיד, וכן כתב רש"י: דאינה תופסת באויר למעלה מעשרה כרשות היחיד, אלא למטה מעשרה כתורת רשות הרבים.

ובפשוטו, אף רשות היחיד אינה תופסת מצד עצמה עד לרקיע, ומה שרשות היחיד עולה עד לרקיע, הוא משום שאנו אומרים "גוד אסיק מחיצתא" עד לרקיע, ונמצא שאויר רשות היחיד אף הוא רשות היחיד מצד עצמו, שהרי מוקף הוא מחיצות, ואין כאן חומרא ברשות היחיד יותר מברשות הרבים!?

וכל שכן דתקשה סוגייתנו לדעת הרמב"ן. דב"חידושי רבינו חיים הלוי" בתחילת הלכות סוכה, הביא מדברי הרמב"ן לקמן צט א, שאין אומרים "רשות היחיד עולה עד לרקיע" אלא בחצר שיש לה מחיצות, אבל עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה שברשות הרבים, אם כי על גגו רשות היחיד היא, מכל מקום, אין הוא עולה עד לרקיע. וביאר שם הגר"ח את טעמו, משום שבחצר מוקפת מחיצות אנו אומרים "גוד אסיק מחיצתא", ולפיכך עולה רשות היחיד עד לרקיע, מה שאין כן גבי עמוד שהוא אטום כולו למטה, אין אלו מחיצות כלל [אין אלו "מחיצות ניכרות"], ואין שייך לומר שם גוד אסיק

[חורים בכתלי רשות היחיד, שכלפי רשות היחיד], וחורי רשות היחיד, כרשות היחיד דמו.

דאיתמר: חורי רשות היחיד, כרשות היחיד דמו. (7) אבל חורי רשות הרבים [חורים

עשרה טפחים, ונמצא אותו חקק רשות היחיד, (6) מותר לטלטל בכולו, ואפילו באותו מקום שאין לו גובה עשרה טפחים.

ומפרשנין: מאי טעמא מותר לטלטל בכולו? משום דהוי, שאר הבית, חורי רשות היחיד

אלא אף בשאין עובי הכותל ארבעה, על כל פנים כרשות היחיד שהם בו הם נחשבים לגמרי. ביאור דבריו, שאם כי אין הנחה אלא על גבי מקום ארבעה על ארבעה, [דלא קיימא לן, לדעת המאירי, כרב חסדא דלקמן, שברשות היחיד אין צריך מקום ארבעה על ארבעה], מכל מקום, בחורי רשות היחיד אין צריך שיהא בחור ארבעה על ארבעה. ולא נתבאר טעמו של המאירי [ומיהו ראה בהערה לעיל בעמוד א, שמדברי המאירי מבואר, שאם יש בפני הכותל ארבעה על ארבעה, אף על פי שנח על גבי הכותל שאין בו רוחב ארבעה על ארבעה, מכל מקום, נחשב כמנוח על גבי מקום ארבעה, ואפשר שדין אחד הוא].

ובביאור הגר"א [שמ"ה א, ד"ה וי"א] הביא בשם הרשב"א ב"עבודת הקודש", שבחורי רשות היחיד אין צריך שיהא בהן ארבעה על ארבעה, ומשום שקיימא לן כרב חסדא בסוף עמוד זה, שברשות היחיד אין צריך מקום ארבעה על ארבעה, [וראה עוד בחידושי הרשב"א ח א ד"ה אמר אביי].

[ולפי זה שיטת הרשב"א ושיטת המאירי שתי שיטות הם, כי המאירי מחייבו אף שלשיטתו ברשות היחיד צריך מקום ארבעה על ארבעה. ואילו הרשב"א מחייב בחורי רשות היחיד שאין בהם ארבעה, רק משום שבכל רשות היחיד אין צריך מקום ארבעה. וצריך עיון בדברי ה"משנה ברורה" שמ"ה ט, שהביא דברי הרשב"א והמאירי כאחד].

ובתוספות כאן בד"ה והלכה, מבואר, שאין חיוב על חורי רשות היחיד אלא אם יש בהן

הרי"ף כתב: בתוכו אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות, דכיון דלא חזי לדירה [כי הוא נמוך מעשרה טפחים], הוה ליה כרמלית. והובאה שיטה זו ב"שער הציון" שם.

ורש"י לשיטתו, המפרש את הסוגיא לעיל דקא סלקא דעתין לפרש "ותופסת עד עשרה" דהיינו שאין כרמלית בלי מחיצה עשרה, ודוחה הגמרא פירוש זה מרב גידל, אם כן משמע שתוך הבית אין שם מחיצות עשרה. ואילו לדעת התוספות שכוונת הגמרא היתה לומר שצריך אויר הראוי למחיצות עשרה, אם כן יש לפרש גם כדברי הר"ח והר"ן.

6. ואם תאמר, אפילו בתוך החקק למה רשות היחיד היא, והרי אם כי מוקף מקום החקק במחיצות עד גובה עשרה טפחים, מכל מקום, אין כאן "מחיצה שלימה של עשרה טפחים", שהרי מחיצת הבית רחוקה ממחיצת החקק, ואין כאן צירוף מחיצה של עשרה טפחים! ? ראה מה שנתבאר בתוספות ד"ה "ואם" בענין זה, ובהערות שב"חברותא" על התוספות.

7. כתב המאירי: וחורי רשות היחיד אין בהם שיעור, אלא כמה שהן, רשות היחיד הן. ולא סוף דבר בכותל בית מקורה שיש לומר בו "ביתא כמאן דמלי דמיא" והרי הוא כשאר הבית, אלא אף בכותל חצר שאינה מקורית, והרי הוא כמקום ארבעה על ארבעה לחייב הזורק מרשות הרבים לתוכו. ולא סוף דבר בכותל שעוביו ארבעה שיש לומר בו "חוקקים להשלים" [ראה סוגיית הגמרא בהמשך העמוד],

ולדבריו: תיהו כחורי רשות הרבים שכרשות הרבים הם ולא כרמלית!?

ותירץ אב"י: התב, גבי קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים, לא ניהא תשמישיתיה באותה קרן זוית. ואילו הכא, בחורי רשות הרבים, ניהא תשמישיתיה, ולכך דינם כרשות הרבים.⁽¹⁰⁾

עוד מקשינן לאב"י מהא דתנן [ק א] חזורק ארבע אמות ברשות הרבים, ופגע בכותל העומד ברשות הרבים: אם פגע בו למעלה מעשרה טפחים מעל פני רשות הרבים, שהוא אויר "מקום פטור", הרי זה כחזורק

שבכותל הפונה לרשות הרבים], נחלקו בו אמוראים:

אב"י אומר: (8) כרשות הרבים דמו.

רבא אומר: לאו כרשות הרבים דמו.⁽⁹⁾

אמר ליה רבא לאב"י: לדידך, דאמרת [לשיטתך שאתה אומר] חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו, מאי שנא מהא דבי אתא רב דימי אמר בשם רבי יוחנן [לעיל בעמוד א]: לא נצרכה הברייתא שאמרה "והכרמלית" אלא לרבות קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים, ללמד שדין כרמלית לה,

[ובעיקר מה שכתב רש"י, שקושיית הגמרא היא משום ד"חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו" והכניס עצמו למחלוקת, ולא פירש את קושיית הגמרא, שליהו כמו חורי רשות היחיד שהם רשות היחיד לכולי עלמא. יש לומר בשני אופנים:

האחד: כיון שהקילו בכרמלית מקולי רשות הרבים ומקולי רשות היחיד [כמבואר לעיל בגמרא], אם היה הדין דבחורי רשות הרבים אינו כרשות הרבים, היה לנו להקל בכרמלית מקולי רשות הרבים. וראה בריטב"א שם, שכתב: כיון דהן בחורי רשות היחיד והן בחורי רשות הרבים דינם כרשות עצמה, אם כן הוא הדין בכרמלית, ומבואר לשונו היטב לפי טעם זה. השני: כיון שהנידון שם הוא לדלות מאמת המים לרשות היחיד, נמצא שאנו דנים על אמת המים משום חומרי רשות הרבים שהטילו על כרמלית, ואם לרשות הרבים לא היו חורים, גם לכרמלית לא היו חורים להחמיר עליהם לעשותם כרשות הרבים].

10. יש לעיין: תיקשי לרבא, למה אמר רבי יוחנן "לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לרשות

ארבעה על ארבעה, או לרבי מאיר משום "חוקקין להשלים".

8. נראה שצריך לומר "אב"י אמר, רבא אמר".

9. בפשוטו הלכה כרבא, ככל מקום שנחלקו בו אב"י ורבא, דקיימא לן כרבא מלבד ביעל"קג"ם. וכן פסקו הרמב"ם והשולחן ערוך, וכן כתב הרבינו חננאל כאן.

ורבי עקיבא איגר בגליון הש"ס ציין לסוגיא דעירובין פז ב גבי אמת המים [שהיא כרמלית] המצירה והולכת עד פחות מרוחב ארבעה טפחים, דמקשה הגמרא: אפילו במקום שאינה רחבה ארבעה יהיה לה דין כרמלית [לאסור למלאות ממנה לרשות היחיד], ומשום ד"תיהו כמו חורי כרמלית".

וכתב רש"י שם "ותיהו כי חורי כרמלית. כי היכי דאמרינן במסכת שבת "חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו", כגון כותל הסמוך לרשות הרבים ויש בו חור". ומשמע מדברי רש"י, שהלכה כאב"י דחורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו, [ועל דרך זה מפרשים הרשב"א והריטב"א שם. אך ראה בפירושו הר"ח שם].

באור, ופטור.

ואם פגע בו למטה מעשרה טפחים, הרי זה כזורק בארץ, וחייב.

והוינן בה: מאי "כזורק בארץ", כלומר, למה הוא מתחייב, (11) והא לא נח החפץ בכותל אלא פגע בו ומיד חזר לתוך ארבע אמות, ואין זו הנחה להתחייב עליה!?

ואמר פירש רבי יוחנן את המשנה: בדבילה שמינה, שהיא נדבקת בכותל, שנו, והרי זו הנחה.

ומדברי רבי יוחנן אלו מקשינן לאביי: ואי סלקא דעתך "חורי רשות הרבים" ברשות הרבים דמו, למה לי לרבי יוחנן לאוקמה, להעמיד את המשנה בדבילה שמינה הנדבקת בכותל? לוקמה, יעמידנה רבי יוחנן בכגון שזרק צרור ו[או] חפץ, ודנה בחור שבכותל, ולא חזר משם, שדין רשות הרבים לו משום "חורי רשות הרבים"?!?

זימנין משני לה (12) [פעמים שהיה אביי מתרץ את הקושיא]: שאני צרור וחפץ, דמיהדר ואתי, אף כשנכנס בחור, אינו נח שם, אלא פוגע בו וחוזר אחורה, ולכן אין זו הנחה.

וזימנין משני לה [ופעמים שהיה אביי מתרץ]: בכותל דלית ביה חור. כלומר, בהכרח שאין המשנה עוסקת באופן שנת החפץ בחור.

ומפרשינן: ממאי, מה הוא ההכרח שלא נח החפץ בחור שבכותל?

מדקתני רישא, "זרק למעלה מעשרה טפחים, כזורק באור", ופטור. ואי סלקא דעתך בכותל דאית ביה חור, ונח החפץ בחור, אם כן, למעלה מעשרה אמהי הוי כזורק באור, ופטור? הא נח בחור, ויתחייב משום מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד!?

כלומר, אם כי אין לחייבו משום זורק ארבע אמות ברשות הרבים, בכל זאת, יתחייב

הרבים", ולא אמר חידוש גדול יותר, שאפילו חורי רשות הרבים — שתשימש נוח לבני רשות הרבים — אינם רשות הרבים, אלא כרמלית הם כשרחבים הם ארבעה על ארבעה כשיעור כרמלית!?

11. לכאורה היה נראה, שאין קושיית הגמרא למה הוא חייב, כי אחר שפגע החפץ בכותל ולא נח שם, הרי נפל החפץ לארץ, ומתחייב על הנחה זו. וקושיית הגמרא היא על הלשון "כזורק בארץ" דמשמע שהוא מתחייב על הפגיעה בכותל כאילו זרק בארץ, ולא על הזריקה בארץ, ומשום הכי מקשה הגמרא למה מתחייב הוא, הרי לא נח.

ואולם רש"י לא פירש כן, וכתב: והא לא נח, וכי חזרה נפלה לתוך ארבע אמות, דעל כרחך כשמכה בכותל קופצת לאחוריה. והיינו משום דלשון המשנה הוא "הזורק ארבע אמות", ומשמע שהיתה הזריקה כשיעור ארבע אמות ולא יותר, ונמצא דכשחזרה לאחוריה נפלה לתוך ארבע אמות, ולכן אי אפשר לחייבו על ההנחה בארץ. וראה סוגיית הגמרא לקמן צט ב, שמשנתנו מחייבת אפילו בארבע אמות מצומצמות.

12. אפשר שצריך לומר "משני ליה" והיינו למקשן.

ומה שאינו מתחייב כשהחור למעלה מעשרה טפחים משום זורק לרשות היחיד, הוא משום דמתניתין עוסקת בכגון דלית בהו בחור ארבעה על ארבעה טפחים, ומשום כך אינו רשות היחיד אלא "מקום פטור", כי אין רשות היחיד בפחות מארבעה על ארבעה.⁽¹⁴⁾

משום מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, שהרי החור גבוה עשרה טפחים ורשות היחיד הוא?!⁽¹³⁾

וכי תימא, שמא תאמר, לעולם משנתנו עוסקת בכותל שיש בו חור, ונח החפץ בו,

שכתב כאן בתוספות הרא"ש שאין רשות היחיד בלי שיהא עליו אויר גבוה עשרה, מתבארת היטב סברת הגמרא לומר שאף בכרמלית צריך שיהא לו אויר גבוה עשרה, ומשום שהרי בכרמלית הקילו מקולי רשות היחיד ומקולי רשות הרבים, ואף זו מקולי רשות היחיד הוא.

ובעיקר דין זה כתבו האחרונים לדון, שלפי מה שכתב רש"י [ו ב ד"ה קמ"ל גמורה] גבי גדר גבוה עשרה ורחב ארבעה, דהוא משום "גוד אסיק מחיצתא", אם כן לכאורה לא יתכן רשות היחיד על גדר מבלי שיש עליה אויר גבוה עשרה, דאם לא כן אין כאן מחיצה עשרה. ראה סברא זו בשפת אמת בדבריו על התוספות בשם הראש יוסף.

ולכאורה, לפי דברי הגר"ח בהלכות עירובין, ששיעור מחיצת עשרה אינו בגוף המחיצה אלא במקום הנגדר, אם כן בעצם דין זה מבואר, שרשות היחיד צריכה גובה עשרה.

14. דברי הגמרא צריכים עיון לכאורה, כי אין אפשר לפרש בחור שאין בו ארבעה על ארבעה, והרי קיימא לן שצריך הנחה על גבי מקום ארבעה, ואם כן, אם באנו לפרש את חיוב המשנה בזורק למטה מעשרה משום שנח החפץ בחור, הרי בהכרח לפרש שהיה בחור ארבעה על ארבעה. ושוב ממילא תיקשי: למה למעלה מעשרה אינו חייב?! וראה בהערה 7 בשם המאירי, דבחורי רשות היחיד אין צריך שיהא בהן ארבעה על ארבעה, והוא לא פירש היטב

13. כתב בתוספות הרא"ש: פירש רש"י, והוה ליה זורק מרשות הרבים לרשות היחיד, דהא גבוהה עשרה היא רשות לעצמה, וכדמסיק, דאף על גב דלית ביה ארבעה על ארבעה חוקקין להשלים —

ולא מסתבר למימר הכי דבחור כל שהוא חוקקין להשלים לאחשובי רשות היחיד, כאילו היה חוקק לרוחב ארבעה על ארבעה [וגם] לאויר בגובה עשרה, דבענין אחר לא חשיב רשות היחיד, שאפילו עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה אם היה עליו גג ובין הגג לעמוד פחות מעשרה, אין העמוד קרוי רשות היחיד, כיון שאין חלל עשרה עליו, הילכך היה צריך לחוקק רוחב ארבעה על ארבעה בגובה עשרה, ובכולי האי לא אמרינן חוקקין, דהא בכיפה נראה שם ראייתו מסוגיא דעירובין. וראה עוד במהרש"א על התוספות בד"ה והלכה, שכתב אף הוא כיסוד זה בביאור דברי התוספות שלפנינו, וראה בשפת אמת שתמה עליו: חידוש זה מנין לו?! והביא מדברי הרמב"ם ומדברי הרשב"א כ"עבודת הקודש" שאין צריך חלל עשרה מעל התל או העמוד. וראה מה שהובא בהערה 5 בשם הר"ח הר"ן וחיידושי הר"ן]. ומכח קושיא זו ביאר בתוספות הרא"ש כביאור התוספות המפרשים את הסוגיא באופן אחר מרש"י.

ולעיל בגמרא בעמוד א סברה הגמרא לפרש מה שאמרו גבי כרמלית "ותופסת עד עשרה", דהיינו — לפי פירוש התוספות שם — דבענין אויר הראוי למחיצת עשרה, ולמעט אם היה גג על הבקעה בפחות מעשרה טפחים. ולפי מה

הרי כך אי אפשר לדחות שהרי:

והאמר רב יהודה אמר רבי חייא: (15) היה עומד ברשות הרבים, וזרק למעלה מעשרה טפחים, והלכה ונחה בכותל עבה בחור כל שהוא, שאינו רחב ארבעה על ארבעה, באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן:

דרבי מאיר סבר, כל דבר שאין בו שיעור, ויש שם עובי ורוחב לחקוק ולהשלים לכשיעור, חוקקין להשלים. כלומר, רואין אותו כאילו הוא חקוק ונשלם השיעור, ואם כן, חייב משום מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, שהרי נחשב הדבר כאילו אותו חור רחב ארבעה על ארבעה, והיות ועומד בגובה עשרה טפחים מעל רשות הרבים, נעשה החור רשות היחיד.

ורבנן סברי: אין חוקקין להשלים.

אלא לאו, מאחר שסתם משנה רבי מאיר היא, **שמע מינה** שהמשנה עוסקת בכותל דלית ביה חור. שהרי הכותל, סתמו יש בו

רוחב של ארבעה טפחים, וראוי החור שבו לחוקקו ולהשלימו לארבעה על ארבעה. ומכך שאינו חייב כשזרק למעלה מעשרה משום מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, בהכרח שלא נח החפץ בחור, אלא בדבילה שמינה שנו, וכמו שאמר רבי יוחנן.

ומסקינן: אכן, **שמע מינה** שהמשנה אינה עוסקת בחפץ שנח בחור שבכותל.

גופא, אמר רב חסדא: נעץ קנה ברשות היחיד, וזרק מרשות הרבים ונח על גביו, אפילו היה הקנה גבוה מאה אמה, הרי הוא חייב, מפני שרשות היחיד עולה עד לרקיע.

ומקשה הגמרא: **לימא רב חסדא,** המחייב בהנחה על גבי קנה, ואף שאינו רחב ארבעה על ארבעה, (16) **דאמר כרבי,** הסובר אף הוא: אין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה על ארבעה.

דתניא: זרק מרשות הרבים לרשות היחיד, (17) **ונח על גבי זיז** [כל עץ היוצא מן

הגמרא. וכן נראה בהדיא מדברי רש"י בסוף עמוד זה בד"ה זרק ונח, וכאשר כתב חידושי רבי עקיבא איגר לעיל ז א. ועל פי שיטה זו מתבאר הגמרא בפנים. ואילו דעת הרשב"א בתוספות שם, שאין חילוק בין רשות היחיד לרשות הרבים, ורב חסדא אינו מצריך בשניהם הנחה על גבי מקום ארבעה.

17. נתבאר על פי רש"י שכתב "קא סלקא דעתין מרשות הרבים לרשות היחיד". וכונתו, משום שהוא סובר בדעת רב חסדא כדעת התוספות, שלא חייב רב חסדא אלא ברשות היחיד, ואם כן, לפי מה שסברה הגמרא לומר שרב חסדא כרבי, בהכרח שהבינה הגמרא בדעת רבי, שאף הוא לא חייב אלא ברשות היחיד. וכן ביאר

את טעמו. ויש להסתפק, אם גם בחורי רשות הרבים למאן דאמר כרשות הרבים דמו, אין צריך שיהא בהן ארבעה על ארבעה? ואם נאמר שאין חילוק בין רשות היחיד לרשות הרבים, אם כן ניחא הקושיא בפשיטות.

והתוספות כתוך דבריהם מיישבים קושיא זו, ראה שם, אלא שפירושם בסוגיא אינו כפירוש רש"י.

15. ראה לעיל ק א, שמביאה הגמרא ברייתא מפורשת ששינוי בה כדברי רב יהודה.

16. נחלקו הראשונים: דעת התוספות לעיל ד ב ד"ה באילן, שאף רב חסדא לא חייב אלא ברשות היחיד, וכאשר נראה מהמשך לשון

שאינו חייב, כיון שכדי לחייב על הנחה ברשות הרבים ודאי צריך מקום ארבעה על ארבעה. אלא שבכך נחלקו רבי וחכמים: **דרכי סבר**, בכל זאת יש לחייב אותו על ההנחה על הנוף, על אף שאינו אלא מקום כל שהוא, כי **אמרינן**, **שדי נופו בתר עיקרו**. והיות ובעיקרו יש ארבע אמות, נחשבת הנחה על נופו כהנחה חשובה גם כשאינה על מקום ארבעה. ולכן, גם המניח על הנוף שברשות הרבים, נחשבת הנחתו כהנחה במקום חשוב, על אף שאין בו מקום ארבעה, וזאת, על אף שברשות הרבים גרידא יש צורך בהנחה על מקום ארבעה.

ורבנן סברי, היות והנוף אינו אלא כזיו כל שהוא ברשות הרבים, אין לחייבו אפילו אם זרק ממרחק מארבע אמות, כי **לא אמרינן שדי נופו** שברשות הרבים **בתר עיקרו** שיש בו ארבעה, ואין כאן הנחה חשובה ברשות הרבים.⁽²⁾

הכותל, נקרא זיז⁽¹⁸⁾ **כל שהוא** שברשות היחיד:

רבי מחייב, כי אינו מצריך ברשות היחיד הנחה על גבי מקום ארבעה.

וחכמים פוטרים, ומשום שצריך הנחה על גבי מקום ארבעה אף ברשות היחיד.

אמר תירץ אביי:⁽¹⁾ כל שהניח על זיו כל שהוא ברשות היחיד, **דכולי עלמא**, בין חכמים ובין רבי, **לא פליגי כדרכי חסדא**.

אלא הכא, מחלוקת רבי וחכמים, שלא חייבו חכמים כיון שהוא זיו כל שהוא, **במאי עסקינן**, **באילן העומד ברשות היחיד, ונופו נוטה לרשות הרבים**, וזרק חפץ מרשות הרבים, ממרחק ארבע אמות, **ונח החפץ אנופו**, על נוף האילן הנוטה לרשות הרבים, והענף שנח עליו החפץ לא היה בו ארבעה על ארבעה. ומן הדין היה, שאף רבי מודה

בזריקת ארבע אמות ברשות הרבים. וראה פני **יהושע** שם על דברי רש"י.

18. רש"י לעיל ד ב ד"ה זרק.

1. לתוספות לעיל ד ב ד"ה באילן, ולשיטת לישנא בתרא ברש"י כאן [כפי שפירשה המהרש"א], יש ביאור אחר בסוגיה, אך ביאורנו הוא כפי לישנא קמא ברש"י, והוא גם שיטת רש"י לעיל ד ב.

2. דברי אביי מתבארים כאן, כאמור, על פי שיטת רש"י בלישנא קמא [כפי שפירשה המהרש"א], והיא שיטת רש"י לעיל ד ב בביאור דברי אביי, שאף לדעת הסובר "שדי נופו בתר עיקרו" אין מועיל מה שהעיקר עומד ברשות היחיד כדי לחייב על הנוף שברשות הרבים

חידושי רבי עקיבא איגר לעיל ז א את דברי רש"י אלו.

ובגמרא לעיל ד ב, רצתה הגמרא לפרש את משנתנו המחייבת על עקירה והנחה על גבי היד ואף שאין ביד מקום ארבעה "הא מני רבי היא", ומפרשת שם הגמרא "הי רבי, אילימא הא רבי, דתניא, זרק ונח על גבי זיו כל שהוא, רבי מחייב וחכמים פוטרינן", ופירש שם רש"י בד"ה זרק "זרק מרשות הרבים מתחילת ארבעה לסוף ארבעה", ודלא כמו שפירש כאן. וטעמו, משום דלפי מה שסברה הגמרא שם לפרש את משנתנו המחייבת בהנחה על גבי היד בין ברשות היחיד כידו של בעל הבית, ובין ברשות הרבים כידו של עני, בהכרח שסברה הגמרא בדעת רבי שהוא מחייב גם ברשות הרבים ולא דוקא ברשות היחיד, ומשום כך פירש רש"י את דברי רבי